

TEFSİR DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

3. TEFSİR DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ UYGULANMASI

3.1. TEFSİR DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ TEMEL FELSEFESİ VE GENEL AMAÇLARI

Allah'ın (c.c.) muradını, beşerin idraki oranında ortaya koymaya çalışan tefsir; Kur'an-ı Kerim'in anlaşılmasını hedefleyen ve bununla ilgili yöntem ve teknikleri ortaya koyan ilim dalıdır. Tefsir, Kur'an-ı Kerim'i sistematik bir şekilde yorumlayarak diğer dinî ilimlere kaynaklık etmektedir. Bu bakımdan İslam dininin anlaşılması için geliştirilmiş disiplinler arasında tefsirin ayrıcalıklı bir yeri bulunmaktadır.

Kur'an-ı Kerim'in doğru anlaşılabilmesi için Peygamberimizin sünneti, sahabenin Kur'an'ı anlama biçimi, vahyin indiği dönemin tarihî şartları ile Arapçanın özelliklerinin bilinmesi gerekmektedir. Tefsir ilmi, bunları yerine getirerek ayetlerin anlamlarını doğru bir şekilde ortaya koymayı amaçlamaktadır. Müslümanlar, tefsir ilminin ortaya koyduğu veriler sayesinde Kur'an-ı Kerim'i daha kolay anlama ve içselleştirme imkânı bulmaktadır.

Tefsir Dersi Öğretim Programı ile Anadolu imam hatip lisesi öğrencilerinin İslam kültürünün önemli bir unsurunu oluşturan tefsir geleneğinden yararlanarak Kur'an-ı Kerim'i tanımaları ve anlamaları için gereken temel becerileri kazanmaları, ayrıca diğer dinî ilimleri de daha iyi kavramaları hedeflenmiştir.

Tefsir Dersi Öğretim Programı beş ünite olarak yapılandırılmıştır. Tefsir Dersi Öğretim Programı ile 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda yer alan "Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri"ne uygun olarak öğrencilerin;

- Kur'an-ı Kerim'in okunması, anlaşılması ve kendisiyle amel edilmesi gereken bir kitap olduğunu kavraması,
- Kur'an-ı Kerim'in indiği tarihî ve sosyolojik zemini tanıması,
- Kur'an-ı Kerim'in ana konularını açıklaması,
- Tefsirin, Kur'an-ı Kerim'i açıklayan ve yorumlayan bir disiplin olduğunu kavraması,
- Tefsir kaynaklarından yararlanma yöntemini kavraması,
- Tefsir ilmi ile diğer temel İslami ve beşerî bilimler arasında ilişki kurması,
- Kur'an-ı Kerim'in ilke ve değerleriyle hayatına yön vermesi amaçlanmaktadır.

3.2. ÖĞRETİM PROGRAMININ UYGULANMASINDA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

1. Tefsir dersinde konu ve kazanımlar; öğrencilerin Kur'an'ı bütüncül olarak kavramalarına ve Kur'an merkezli bir bakış açısı geliştirmelerine yönelik etkinliklerle desteklenmelidir.
2. Tefsir dersinde Kur'an-ı Kerim'in ana konularının daha iyi kavranabilmesi için Peygamberimizin sünneti, sahabenin Kur'an'ı anlama biçimi, vahyin indiği dönemin tarihî şartları, Arap filolojisinin özellikleri ile beşerî bilimlerin ortaya koyduğu verilerden faydalanılmalıdır.
3. Tefsir dersinde, öğrencilerin Kur'an-ı Kerim'den kendi düzeylerine göre ilke ve değerler çıkarmalarına yönelik etkinlikler yapılmasına ve bu etkinliklerde tefsir geleneğinin (Taberî, İbni Kesir, Zemahşerî, Razî, Kurtubî, Âlûsi, Celaleyn, Fi Zilalî'l-Kur'an, Safvetü't-Tefasir gibi) birikimlerinden yararlanılmasına özen gösterilmeli ve temel tefsir kaynakları öğrencilere tanıtılmalıdır.
4. Tefsir metinlerine yönelik etkinliklerde önce öğretmenin gözetiminde ayet/surelerin mealleri, sonra da yorumları yapılmalıdır. Etkinliklerden önce öğrencilerden, farklı tefsirlerden söz konusu ayet/sureler ile ilgili araştırma yaparak gelmeleri istenmelidir.

3.3. KAVRAMLAR

• Ahiret	• Kurra	• Sahabe
• Arz	• Mead	• Sarf
• Asr	• Meal	• Sebeb-I nüzul
• Belagat	• Mebde	• Sünnet
• Dirayet	• Misak	• Tâbiîn
• Esbab-ı nüzul	• Mukabele	• Tedric
• Fitrat	• Müevvel	• Tedvin
• Hadis	• Müfesser	• Tefekkür
• Hafız	• Müfessir	• Tefsir
• Halife	• Nahiv	• Tenzil
• İnzal	• Nübüvvet	• Tercüme
• İsra	• Rivayet	• Tevil
• Kıyamet	• Rububiyet	• Ulûhiyet
		• Vahiy

3.4. TEFSİR DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ ÜNİTELERİ, KAZANIM SAYILARI VE SÜRELERİ

ÜNİTELER		KAZANIM SAYILARI	DERS SAATİ
1.	Kur'an-ı Kerim Tarihi	8	10
2.	Tefsir İlmî ve Kavramları	7	14
3.	Tefsir Tarihi	7	12
4.	Kur'an'ı Anlama ve Yorumlama	7	14
5.	Örnek Metinlerle Kur'an Tefsiri	3	22
TOPLAM		32	72

TEFSİR DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

1. ÜNİTE	2. ÜNİTE	3. ÜNİTE	4. ÜNİTE	5. ÜNİTE
KUR'AN-I KERİM TARİHİ	TEFSİR İLMİ VE KAVRAMLARI	TEFSİR TARİHİ	KUR'AN'I ANLAMA VE YORUMLAMA	ÖRNEK METİNLERLE KUR'AN TEFSİRİ
<ol style="list-style-type: none"> 1. Kur'an-ı Kerim ve Gönderiliş Amacı 2. Kur'an-ı Kerim'in Nüzul Ortamı 3. Vahyin Geliş Süreci 4. Vahyin Yazılması ve Korunması 5. Tefsirden Tefekküre <ol style="list-style-type: none"> 5.1. Fatıha Suresi ve Tefsiri 5.2. Bakara Suresi 1-5. Ayetler ve Tefsiri 5.3. Alâk Suresi 1-5. Ayetler ve Tefsiri 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tefsir İlminin Tanımı ve Amacı 2. Tefsir İlminin Temel Kavramları <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Tefsir 2.2. Tevil 2.3. Meal ve Tercüme 3. Tefsirle İlgili Diğer Terim ve İlimler <ol style="list-style-type: none"> 3.1. Mekkîlik ve Medenîlik 3.2. Esbab-ı Nüzul 3.3. Nasih ve Mensuh 3.4. Muhkem ve Müteşabih 3.5. Garibu'l-Kur'an 3.6. İcâzu'l-Kur'an 3.7. Vücut ve Nezâir 3.8. Huruf-ı Mukatta'a 3.9. Meseller 3.10. Kıssalar 3.11. Mecazlar ve Deyimler 4. Tefsirden Tefekküre <ol style="list-style-type: none"> 4.1. Fil Suresi ve Tefsiri 4.2. Kureyş Suresi ve Tefsiri 4.3. Hucurat Suresi 10-12. Ayetler ve Tefsiri 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tefsirin İlk Dönemi <ol style="list-style-type: none"> 1.1. Hz. Peygamber Dönemi 1.2. Sahabe Dönemi 1.3. Tâbiîn Dönemi 2. Tedvin Dönemi ve Sonrasındaki Gelişmeler 3. Türkçe Tefsir ve Meal Çalışmaları 4. Tefsirden Tefekküre <ol style="list-style-type: none"> 4.1. Maun Suresi ve Tefsiri 4.2. Kevser Suresi ve Tefsiri 4.3. Bakara Suresi 285-286. Ayetler ve Tefsiri 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kur'an'ı Anlama ve Yorumlama 2. Kur'an'ı Anlama ve Yorumlama Yönteminde Temel İlkeler <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Arap Diline Vukufiyet 2.2. Kur'an'ın Kur'an ile Tefsiri 2.3. Kur'an'ın Sünnet ile Tefsiri 2.4. Kur'an'ın Sahabe ve Tâbiîn Görüşleri ile Tefsiri 2.5. Nüzul Ortamını Dikkate Alma 2.6. Bilimsel Verilerden Faydalanma 3. Tefsirden Tefekküre <ol style="list-style-type: none"> 3.1. Tebbet Suresi ve Tefsiri 3.2. Nasr Suresi ve Tefsiri 3.3. Haşr Suresi 21-24. Ayetler ve Tefsiri 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Örnek Metinlerle Kur'an'ın Ana Konuları <ol style="list-style-type: none"> 1.1. Allah 1.2. İnsan 1.3. Nübüvvet 1.4. Dünya 1.5. Ahiret 2. Arapça Tefsir Metinleri <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Asr Suresi 2.2. Kâfirûn Suresi 2.3. İsrâ Suresi 23-39. Ayetler 2.4. Mü'minûn Suresi 1-10. Ayetler 3. Tefsirden Tefekküre <ol style="list-style-type: none"> 3.1. Felâk Suresi ve Tefsiri 3.2. Nas Suresi ve Tefsiri

Ünite	Konular	Kazanımlar	Açıklamalar
1. KUR'AN-I KERİM TARİHİ	1. Kur'an-ı Kerim ve Gönderiliş Amacı	Bu ünite sonunda öğrenciler;	1. kazanım işlenirken Kur'an-ı Kerim'in tanımlarına da yer verilecektir.
	2. Kur'an-ı Kerim'in Nüzul Ortamı	1. Kur'an-ı Kerim'in isimlerini açıklar.	4. kazanım işlenirken vahyin geliş şekillerine değinilecektir.
	3. Vahyin Geliş Süreci	2. Kur'an'ın gönderiliş amacını kavrar.	5. kazanım işlenirken Kur'an-ı Kerim'in toplanması, çoğaltılması, noktalanması ve harekelenmesiyle ilgili sürece kısaca değinilecektir. Ayrıca Kur'an'ın korunmuşluğuna ve değiştirilemezliğine vurgu yapılacaktır; bu çerçevede Peygamberimizin Kur'an-ı Kerim'i Cebrail'e arzı, namazlarda okunması, hafızların yetiştirilmesi, mukabele gibi yöntemlerden de bahsedilecektir.
	4. Vahyin Yazılması ve Korunması	3. Kur'an'ın vahyedildiği ortamın özelliklerini yorumlar.	6, 7 ve 8. kazanımlar işlenirken ayetlerin Arapça metni yazılarak ayetlerin açıklanmasında ve yorumlanmasında başta klasik tefsirler olmak üzere çeşitli tefsir metinlerinden faydalanılacaktır.
	5. Tefsirden Tefekküre	4. Vahyin geliş sürecini açıklar.	Kavramlar:
	5.1. Fatiha Suresi ve Tefsiri	5. Vahyin yazılması, korunması ve çoğaltılması ile ilgili süreci açıklar.	Vahiy, tefsir, tefekkür, esbab-ı nüzul, inzal, tenzil, tedric, arz, mukabele.
	5.2. Bakara Suresi 1-5. Ayetler ve Tefsiri	6. Fatiha suresinden ilke ve değerler çıkarır.	
	5.3. Alak Suresi 1-5. Ayetler ve Tefsiri	7. Bakara suresi 1-5. ayetleri yorumlar.	
		8. Alâk suresi 1-5. ayetleri yorumlar.	

TEFSİR DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

Ünite	Konular	Kazanımlar	Açıklamalar
2. TEFSİR İLMİ VE KAVRAMLARI	1. Tefsir İlminin Tanımı ve Amacı	Bu ünite sonunda öğrenciler;	Ünite sonunda Türkçe olarak yazılan Tefsir usulü ile ilgili eserlerden en az beş tanesi kısaca tanıtılacaktır.
	2. Tefsir İlminin Temel Kavramları	1. Tefsir ilminin tanımını ve amacını açıklar.	3. kazanım işlenirken “tefsir ve tevil” yerine Türkçede “yorum” kavramının da kullanıldığı belirtilecektir. Kur’an’ın hiçbir dile birebir çevrilemeyeceğine, mealin Kur’an’ın kendisi olmadığına, meallerdeki farklılıkların sebeplerine, çeviri ve mealle namaz kılınamayacağına vurgu yapılacaktır. Ayrıca bir müfessirde bulunması gereken şartlara da değinilecektir.
	2.1. Tefsir	2. Tefsirle ilgili temel kavramları açıklar.	4. kazanımda İcâz ile icâz arasındaki vurgulanacak; kâfir, fâsık, kıyamet gibi bazı kavramların farklı ilmi disiplinlere göre anlam değişikliğine uğradığına değinilecektir. Ayrıca Kur’an-ı Kerim’de "yaratma" kavramını ifade etmek için kullanılan farklı kelimelere yer verilecek; bu kelimelerden bazılarının sadece Allah için kullanıldığına bazılarının ise insanlar için de kullanılabileceğine değinilecektir.
	2.2. Tevil	3. Tefsir, tevil, meal ve tercüme kavramları arasında ilişki kurar.	5, 6 ve 7. kazanımlar işlenirken ayetlerin Arapça metni yazılarak ayetlerin açıklanmasında ve yorumlanmasında başta klasik tefsirler olmak üzere çeşitli tefsir metinlerinden faydalanılacaktır.
	2.3. Meal ve Tercüme	4. Tefsirle ilgili terim ve ilimlerin Kur’an’ı yorumlamada önemini fark eder.	Kavramlar: Tefsir, müfessir, müfesser, tevil, müevvel, meal, tercüme
	3. Tefsirle İlgili Diğer Terim ve İlimler	5. Fil suresini yorumlar.	
	3.1. Mekkîlik ve Medenîlik	6. Kureyş suresini yorumlar.	
	3.2. Esbab-ı Nüzul	7. Hucurat suresi 10-12. ayetlerden ilke ve değerler çıkarır.	
	3.3. Nasih ve Mensuh		
	3.4. Muhkem ve Müteşabih		
3.5. Garibu’l-Kur’an			
3.6. İcâzu’l-Kur’an			
3.7. Vücut ve Nezâir			
3.8. Huruf-ı Mukatta’a			
3.9. Meseller			
3.10. Kıssalar			
3.11. Mecazlar ve Deyimler			
4. Tefsirden Tefekküre			
4.1. Fil Suresi ve Tefsiri			
4.2. Kureyş Suresi ve Tefsiri			
4.3. Hucurat Suresi 10-12. Ayetler ve Tefsiri			

TEFSİR DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

Ünite	Konular	Kazanımlar	Açıklamalar
3. TEFİR TARİHİ	<ol style="list-style-type: none">Tefsirin İlk Dönemi<ol style="list-style-type: none">1.1. Hz. Peygamber Dönemi1.2. Sahabe Dönemi1.3. Tâbiîn DönemiTedvin Dönemi ve Sonrasındaki GelişmelerTürkçe Tefsir ve Meal ÇalışmalarıTefsirden Tefekküre<ol style="list-style-type: none">4.1. Maun Suresi ve Tefsiri4.2. Kevser Suresi ve Tefsiri4.3. Bakara Suresi 285-286. Ayetler ve Tefsiri	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none">Hz. Muhammed'in (s.a.v.) Kur'an tefsirine örnekler verir.Sahabe ve Tâbiîn Dönemi tefsir çalışmalarının özelliklerini açıklar.Tedvin Dönemi ve sonrasında Tefsir ilmi ile ilgili yapılan çalışmaları özelliklerine göre sınıflandırır.Kur'an'ın anlaşılmasında Türkçe tefsir ve meal çalışmalarının yerini fark eder.Maun suresinden ilke ve değerler çıkarır.Kevser suresinden ilke ve değerler çıkarır.Bakara suresi 285-286. ayetleri yorumlar.	<p>Ünite sonunda Türkçe'ye tercüme edilen tefsirlerden en az beş tanesi kısaca tanıtılacaktır.</p> <ol style="list-style-type: none">3. kazanım işlenirken Tedvin Dönemi'ndeki rivayet ve dirayet tefsir ayrımı, ayrıntılara girilmeden ele alınacak; bu dönemin önemli eserlerine kısaca değinilecektir.4. kazanım işlenirken Türkçe tefsir çalışmaları; Konyalı Mehmed Vehbi, Elmalılı M. Hamdi Yazır, Ömer Nasuhi Bilmen ve Celal Yıldırım gibi müfessirler ve eserlerinden örnekler verilecektir. Türkçe meal çalışmalarından örnekler verilecektir. Ayrıca Arapça tefsir yazan Türk müfessirler ve eserlerine (İmam Maturidi, Zemahşeri, Ebu's-Suud Efendi ve İsmail Hakkı Bursevî) de kısaca değinilecektir.5, 6 ve 7. kazanımlar işlenirken ayetlerin Arapça metni yazılarak ayetlerin açıklanmasında ve yorumlanmasında başta klasik tefsirler olmak üzere çeşitli tefsir metinlerinden faydalanılacaktır. <p>Kavramlar: Sahabe, tâbiîn, tedvin, hafız, kurra, rivayet, dirayet.</p>

TEFSİR DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

Ünite	Konular	Kazanımlar	Açıklamalar
4. KUR'AN'I ANLAMA VE YORUMLAMA	<ol style="list-style-type: none">1. Kur'an'ı Anlama ve Yorumlama2. Kur'an'ı Anlama ve Yorumlama Yönteminde Temel İlkeler<ol style="list-style-type: none">2.1. Arap Diline Vukufiyet2.2. Kur'an'ın Kur'an ile Tefsiri2.3. Kur'an'ın Sünnet ile Tefsiri2.4. Kur'an'ın Sahabe ve Tâbiîn Görüşleri ile Tefsiri2.5. Nüzul Ortamını Dikkate Alma2.6. Bilimsel Verilerden Faydalanma3. Tefsirden Tefekkürü<ol style="list-style-type: none">3.1. Nasr Suresi ve Tefsiri3.2. Tebbet Suresi ve Tefsiri3.3. Haşr Suresi 21-24. Ayetler ve Tefsiri	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none">1. Kur'an'ı anlama ve yorumlamanın önemini kavrar.2. Kur'an'ı anlama ve yorumlamada temel ilke ve yöntemleri açıklar.3. Ayetlerin nüzul sebeplerini ve hadisleri bilmenin Kur'an'ı anlamadaki yerini açıklar.4. Kur'an'ı anlama ve yorumlamada sahabe ve tâbiîn'in rolünü fark eder.5. Nasr suresini yorumlar.6. Tebbet Suresini yorumlar.7. Haşr suresi 21-24. ayetlerden ilke ve değerler çıkarır.	<p>5, 6 ve 7. kazanımlar işlenirken ayetlerin Arapça metni yazılarak ayetlerin açıklanmasında ve yorumlanmasında başta klasik tefsirler olmak üzere çeşitli tefsir metinlerinden faydalanılacaktır.</p> <p>7. kazanım işlenirken Esmâ-i Hüsnâ konusuna kısaca değinilecektir.</p> <p>Kavramlar: Sünnet, hadis, sarf, nahiv, belagat, sebab-i nüzul.</p>

Ünite	Konular	Kazanımlar	Açıklamalar
5. ÖRNEK METİNLERLE KUR'AN TEFSİRİ	1. Örnek Metinlerle Kur'an'ın Ana Konuları	Bu ünite sonunda öğrenciler;	
	1.1. Allah	1. Kur'an'ın ana konularını ayetlerle açıklar.	1. kazanım işlenirken "Allah" konusunda İhlas suresi ve Bakara suresi 255. ayet; "insan" konusunda İnfitar suresi 6-14. ayetler ile Fecr suresi 15-16. ayetler; "nübüvvet" konusunda Nisa suresi 164-165. ayetler ile Nahl suresi 36. ayet; "dünya" konusunda En'am suresi 32 ayet, Mü'minun suresi 37. ayet, Kasas suresi 60. ayet; "ahiret" konusunda Â'raf suresi 6-9. ayetler ile Yasin suresi 78-81. ayetlerden yararlanılacaktır.
	1.2. İnsan	2. Arapça tefsir metinlerini okur ve yorumlar.	2. kazanım işlenirken "Arapça Tefsir Metinleri" konusunda Taberî, İbni Kesir, Razî, Kurtubî, Zemaşerî, Âlûsi, Celaleyn ve Safvetü't-Tefasir adlı tefsirlerden öğrenci seviyesine uygun örnek metinler seçilecektir.
	1.3. Nübüvvet	3. Felak ve Nas surelerinden ilke ve değerler çıkarır.	3. kazanım işlenirken ayetlerin Arapça metni yazılarak ayetlerin açıklanmasında ve yorumlanmasında başta klasik tefsirler olmak üzere çeşitli tefsir metinlerinden faydalanılacaktır.
	1.4. Dünya		Kavramlar:
	1.5. Ahiret		Ulûhiyet, rubûbiyet, nübüvvet, ahiret, mebde, mead, kıyamet, fitrat, halife, misak, asr, isra.
	2. Arapça Tefsir Metinleri		
	2.1. Asr Suresi		
	2.2. Kâfirûn Suresi		
	2.3. İsrâ Suresi 23-39. Ayetler		
2.4. Mü'minûn Suresi 1-10. Ayetler			
3. Tefsirden Tefekkür			
3.1. Felak Suresi ve Tefsiri			
3.2. Nas Suresi ve Tefsiri			